

DE OLEA.

Robora Palladij decorant syluestria rami:
 Nobilitat partus bæcca superba feros.
 Pœcundat sterilis pingueis oleaster oliuas,
 Et quæ non nouit munera, ferre docet.

De insitione, ex Petro Crescentio decerpta
 ad verbum. CAP. VIII.

Oportet scire quòd insitionum multi sunt modi. Primus quidem est quòd fraga eiusdem arboris omnia vltra medium medullæ extranverso incidantur, & tunc alligetur quod incisum est, sicut vulnera ligari consueuerunt: & circumponatur cêra vel lutum ad pluuiæ & extrinsecorum nocumentorum defensionem, & ne rumpi aut eorum plagæ aperiri agitatione ventorum possint, conuenientibus perticis muniantur: statim enim consolidato vulnere superior pars emûdatum in sapore profert fructum propter digestionem succi in nodo factam, & hoc propriè dicitur Insitio: quæ quidem plantam in alteram non transmutat speciem seu genus, sed eam desyluestri domesticam facit. Secundus modus est quòd vna & eadem arbor abscindatur in trunco, & fragum superius in eadem arbore acceptum, trunco suo inferatur, tunc enim conualescens insita, profert fructum alterius generis in sapore, & quâtitate & figura quam prius protulerat: & iste modus fecit diuersitatē omnem quæ est in malis & pyris, & cæteris fructibus. Tanta enim est vis nodi & conuersionis pororum qui prius ascenderunt, quòd succum ex nodis reten-

Q 2

tum

tum dirigunt ad aliam formam plantalem, quæ monstratur in quantitate & sapore fructus. Tertius modus inuētus est in vite et quibusdam alijs quæ ex medulla crescunt: videlicet quod gemma vnus vitis excidatur vsq; ad medullam profundè, vulnere transuerso & obliquato: & tantundè degemma vitis alterius eruitur, & loco alterius ponitur, & fit colligatio sicut in alijs, & tunc conalescit & fructificat. Fieret fortè in alijs arboribus, sed in vite expertum est. Quartus infitionis modus est, quo fragū arboris vnus in aliam inferitur arborem, conalescitq; & fructificat in ea per modum qui sæpè dictus est. Et iste modus regulariter cū fuerit magis similiū, erit melior & citius conalescens: & fit propriè in illis arboribus quæ rectos habent poros, & per tunicas ligatas, à radice accipiunt nutrimentum. Sed iste modus, & similiter secundus, in plures subdiuiduntur modos. Vnus quidem est, quo furculus inferendus inter corticem & lignum nouæ matris imprimitur. Secundus, cū furculus scissō ligno infigitur. Tertius fit more emplastri. Quartus dicitur ad buccellū. Quintus verò salicis pertica perforata. De omnibus per ordinem dicendum est. Primus quidē modus, quo furculus inter corticem lignūque deponitur, fit hoc modo. Truncum ferra acuta recidimus in loco nitido & succoso: ipsūque cum fascia corticis defu per polimus: deinde vimine salicis, aut vlmī ligamus: ibique inter corticem & lignum cuneum ferreum, vel osseum, in acutum tendētem, ab vna parte latum, & ab alia quasi rotundum, tribus propè digitis deponimus, considerando ne corticis fascia scindatur: & in eum locum subducto cuneo

euneo statim furculum mergimus ab vna parte decifum, falua medulla et cortice partis alterius, pellicula exteriori remota, ita quòd optimè trũco adhæreat furculi incisura: qui super truncum quatuor aut sex digitis emineat, vel vsq; ad octo. Duos vel tres, vel plures furculos pro trunci qualitate constituimus, quaternis digitis vel amplius ad minus inter eos spatium relinquentes, et lutum desuper conuenièter ponentes, & peciam disponentes, vel ligâtes. Hic autem modus optimè comprehendit & conualefcit: sed fieri non potest nisi mense Martio vel Aprili, cùm iam potest lignum à cortice separari. Sed nec fieri potest nisi in crasso trunco vel mediocri: & in his arboribus quæ crassum habent corticem & pinguem: vt ficus, pyrus, malus, & similes. Conualefcit autem optimè iuxta terram huiusmodi facta incisio, & etiam in quacunq; parte stipitis & crassorum ramorum satis cõgruè prouenit: sed omnis furculus duobus adminiculis ad minus, propter ventorum rabiem indiget. Modus autem secundus qui scisso fit stipite hoc modo aggrediendus est. Resecetur truncus & desuper poliatur, vt dictum est superius: deinde scindatur in ea parte quæ magis succosa videtur, & quæ corticem ibidem planum & adæquationi furculi congruum cernatur habere, quod maximè inuenis vbi maius est spatium inter corticem & medullam propter abundantiam nutrimenti quod ad partem illam accessit. Si antequã scindas, vinculum prope summum truncum stipitis ligaueris, cum minima scissura longitudinis defendet: deinde cuneum duobus digitis vel quid minus, longũ formabis: & aperta scissura eo, sublatâque omni lanugine

nugine de ipsius scissuræ labijs, furculum ab vtraque parte decisum immerges: taliter quod cortex cortici adæquetur in parte exteriori, & lignum ligno interius, vt succus inter cortices & ligna possit liberiùs pertransire. In scissura etià furculus optimè trūco nouæ matris adhæreat: deinde subducto cuneo, furculus in trunco spontè immisus constringatur. Super rimulas coniungendas et cortices, aliquid corticis huius arboris vel panni linei cerati ponatur, & cum iunco strictè ligetur. Deinde (vt ait Cato) subtili puluere in superiorem scissurâ inmisso, creta plurimum comprehensa cum pauca arena & fimo bubulo, vel cum cera, super truncum & ligaturam ad defensionem caloris, venti & pluuiæ congruè disponatur, & pecia fascietur. Ego autem plusquàm millesies probaui & semper inueni sufficere solam cretam bene compressam sine fimo & arena, vel cera & puluere. Hec etiam in scissura proderunt, si vapor à radice ascendens ad nouum alendum furculum foras egrediens denegetur. Notandum tamen quod istiusmodi & actus & operatio diuersificatur secundum diuersitatem crassitudinis & tenuitatis stipitis inferèdi, & cunei furculi incidendi. Nam inferendus stipes, furculo crassior est paulò, aut multò. Si multò, duobus potest scindi modis. Vno, vt ab vna parte stipitis vsque ad medullâ tantum cum congruo ad hoc scalpro scindatur, vbi vnus tantum furculus infigatur. Altero, vt ab vna parte stipitis ad aliam scissurâ pertranseat: ibique duo furculi, scilicet vnus à qualibet parte ponatur, vel vnus tantum si placuerit ab vna parte, altera vacua remanente. Si verò stipes est paulò crassior furculo, necessariò per medium

mediū scinditur, & vnum solū recipit furculum. Vbiunque autem vnus tantummodo furculus ponēdus est, debet cuneus eius formari vt in scissura ex vtraq; parte facta, tertia cum cortice conueniēti remaneat: in quarta verò quæ intra stipitē stare debet, nihil corticis & latitudinis videatur, aut modicū eo modo melius quò furculus in cortice, quàm in ligni stipite exterius & interius adæquetur. Vbi autē duo furculi sunt ponēdi, fit scissura cunei à duabus partibus propè medullā: quæ etiam ad medullā & acumen accedat: ab alijs duabus partibus fit quasi eiusdem latitudinis: ita quòd pars paulò latior cum omni cortice permanēs, extra cum cortice matris æquetur: pars verò strictior, remota exteriori corticula versus medullā stipitis interius disponatur. Si autē stipes est æqualis furculo qui inferitur, formetur cuneus, vt ab vtraq; parte sit cortex, et vtrarūq; fiat equatio, et cortice et peciola super riuulas posita, subtili vinculo scisso, vel cordula cū modica strictura ligetur: & postmodū cum creta, seu terra & peciola fascietur. Et hic modus iuxta terrā & in altum, & in summitatibus optimè conualefcit: ac omnes istæ formæ quæ sūt scisso trunco, possunt fieri cōuenienter mense Februario et Martio, etiā mense Aprili si furculus omni terra priuetur: & melius si colligantur antè quàm pullulēt, & diu sub terra in loco frigido vmbroso seruētur, summitatibus non subuersis. Et etiam mense Ianuario cum calefactione ignis facta insitio comprehendit, cū eius auxilio agglutinans concurrat succus: sed tunc temporis erit insitio cæteris melior, & melius conualefcens cū iam cortici se viridis succus intulerit, & gemmæ incipiunt esse

Q 4

suspo-

suspectæ. Ego etiam malorum insitiones feci circa principium Augusti de furculis illa æstate maturatis, & satis congruè prouenerunt. Veruntamen talis insitio facienda est sub terra, vel modicum supra eam, vt tumulatione terræ à tanto æstu infra defensetur: vel supra eam vas aliquod stillans suspendatur, & eo auxilio poterit hoc tempore etiam in altum fieri. Fit etiam, vt ait Varro, hæc insitio commodè in solstitio æstiuo & Caniculæ signo, ac præcipuè in fico. Potest etiã prædicta insitio fieri sub terra & circa terrã, seu modicum supra terram, vbi sine dubio insiti ramusculi proueniunt omnibus alijs locis ad incrementa maiora, quia ibi lignum & cortex maximè beneficio soli adhærētis humescit, quæ insitio propriè arbusculis conuenit. Si verò arbor mediocriter magna fuerit, commodiùs erit eandem locis altioribus inferere, vbi cortex sit viridis et succosus, quàm ipsam circa terram inferere, quia sic fructus ex ea pluribus annis tardius haberetur: veruntamen quantò magis inferiùs fiet, tantò magis domesticabitur fructus. Si verò fuerit arbor magna plurimos habens ramos, nihil erit vtilius quàm ramos in locis nitidis refecare, ibiq; quocunque volueris furculos inferere. Quòd si adeò vetusta est arbor vt ramorum cortices nimium sint rugosi ac humore consumpti, arbor eadem incidatur, & relinquatur incisa vsque ad annum sequentem, & tunc inserantur furculi qui in ea nati fuerint lætiores, & in cōmodiore parte locati, circumcisis cæteris & abiectis, qui tot numero esse poterunt, quot inserēti placebit: quia omnem numerum furculorum sufficienter nutrit talis arbor. Modus quidem inserendi quem

Palla

Palladius emplastrationem vocat, sic ab eodem fieri affirmatur. Ex nouellis ramis incisis & feracibus gemma quę bene apparebit sine dubio processura, duobus digitis quadratis circumfignetur vt ipsa statuatur in medio, & ita subtiliter cortex leuetur acutissimo scalp pro, ne gemma, lædatur. Item ex ea arbore cui gestimus inferere, similiter cum gemma tollatur emplastrum, nitido tamen atque vbere loco, tunc ibi conuenienter impressum circa gemmam vinculis cogitur cohærere sine læsionis germinis, tunc luto superlinis & liberam gemmam relinquis. Cui multum proderit si peciola cum cera super iuncturam & rimulas corticum apponatur, ad extrinsecorum nocu mentorum defensionem, & nutrientis succi ac vaporis viuifici retentionem. Ramos deinde superiores huius arboris refecabis, ne mater proprios volens nutrire ramos, alienum filium sibi propter vtilitatem radicū per eundem relinquantur. Deinde verò viginti diebus exactis aut pluribus, resolutis vinculis reperies externi seminis gemmam mirè in arboris alienę membra transfixam. Hic autem modus mense Iunio fieri posse asseritur, licet & antè, & post modicum comprehendat, dummodo gemma conueniens habeatur. Est modus vulgariter ad buccellū dictus, qui huic proximo est plurimum affinis, fit hoc modo: Buccellus paruus crassitudine pollicis lōgus, cum gemma in medio, de nouo furculo eleuetur eiusdem crassitudinis, suo cortice in tres vel quatuor partes scisso & denudato ponatur, & tantum inferius consideratè comprimatur, quod ligno stipitis mediocriter strictè adhæreat: & cortex appositi furculi non scindatur, & siue gemma

ma posita super locum gemmæ sublatae ponatur, siue non, nihilominus sine aliquo ligaturæ vel alterius rei auxilio conualefcit. Abscindenda tamē est omnis circundans soboles furculorum, ne infitæ surripiat nutrimentum, ei tamen magnum adminiculum præstabit, si cortex pendens taliter rescindatur, quod remanēti appositus buccellus subtiliter adæquetur: & propter dictam causam peciola, deinde creta super iuncturam & totum buccellum ponatur, libera gemma relicta, postea ne cera cadat, linea pecia fascietur. Fiat autem hic modus mense Martio, dum cortex separatur à ligno, & mense Aprili & Maio. Surculi antequam gemment collecti seruātur in loco frigido & vmbroso ne pullulent, sub terra pro parte submersi. Item expertum est in mense Iunio circa finem, & Iulio, buccellum paruum cum gemma de nouissimo furculo eleuatum, & in nouissimo furculo positum eiusdem crassitudinis, siue gemmæ adæquentur, siue non, sine aliquo auxilio ligaturæ vel alterius rei, optimē conualere. Et tam hic modus, quā superior qui emplastratio dicitur, locum habet in his solis arboribus quibus succus pinguis est in cortice, vt ficis, oleis, castaneis, & similibus. Potest etiam sine abscissione inferendi furculi eleuari buccellus, & domesticus eiusdem crassitudinis ab vna parte scissus ibidem apponi, & cum filo ligari ac præparari, vt dictum est supra: & vbi comprehendisse videbitur supra buccellum abseinde, relicta enim summitas succum ad buccellum fortitius attrahit quā abscissa, & hoc modo possunt plures eiusdem speciei & diuersarum in vna virga formari. Modus qui fit in salicis pertica fit hoc modo: Pertica & baculus

culus dictorum lignorum perforetur subtili terebra & acuta, ita quod inter vnum foramen & alterum sit spatium semipedis, & furculus modicum raso cortice intromissus iungatur in scrobe furculis eleuatis, ita tamen quod perticæ saltem salicis, summitas remaneat supra terram: hinc vero post annum materia totaliter eleuata, & inter furculos incisa, plâtam quamlibet radicibus plurimis decoratam in ordinata scrobe deponere, cui forsitan proderit si creta, vel cera, foramina & eorum scissuræ vndique optimè obturentur. Quidam autem mihi asseruit se expertum fuisse hanc insitionem in palo salicis viridi perforato vsque ad medullam solummodo, & infixisse sureulos æqualis crassitudinis remoto cortice, quatenus intrarent in foramen, vt cortex furculi æquaretur cortici pali, & cum cera omnem rimulâ obturasse, & posuisse palum sub terra, quatuor digitis iacentem in loco aquoso, ita quod de palo nihil apparuit, sed solum furculi supra terrâ, & comprehendisse optimè omnes, & refecato inter furculos trunco plâtas & bene conualuisse. Alium modum inferendi retulit Columella, dicens, Gallica terebra vsque ad medullam arborē perforandâ, plaga interiùs leniter inclinata, vbi deducto omni fragmine, vitem, vel ramū admodū foraminis delibratum, succidum tamē & humidum strictim imprimi iubet, vna vel duobus gemis foris relictis, & tunc argilla & musco locum diligenter operiri, & ita vites in vltimo inferi possedicit. Prædicti autem duo modi fieri possunt in mense Martio, vel principio Aprilis: aut cum viridis & nouus succus calore aëris dissolutus mouetur in cortice. Item scribit Varro aliū modum

dum inferendi suo tempore inuentum in propin-
quis arboribus, hoc modo : De arbore ex qua
vult habere surculum in eam quam inferere vult
ramulum traducit: & in eius ramo præciso ac de
fixo implicat in locum, quod contingit ex vtra-
que parte quod intus est falce extenuatum, ita
quod ex vna parte qua cœlum visurum est, cor-
ticem cum cortice æquatum habeat eius ramuli
quem inferet, cacumen vt directum sit ad cœlum
postero curet anno: dum comprehendit, vñ
propagatum ab altera arbore procedit. Ex præ-
dictis igitur patet, quod licet insitio in similia sit
melior, tamen in dissimilia plurimum cōualefcit
& infinita mirabilia facit, quæ apparent his qui
experiri desiderant, & in talibus exercitantur.

HACTENVS Petrus Crescentius, qui insi-
tionum historiam confusam & impeditam no-
bis reliquit, vt legenti facile erit iudicare. In qua
nihil immutare visum fuit, siue sententiam spe-
ctes, siue dictionem, quæ multis locis inepta est ac
ridicula, sed ornari res ista negat, contenta docē-
ri. Multa sanè occurrent, quæ non Dauum, sed
Oedipum desiderabunt, quod corruptissimo ex-
emplari, ex quo hæc verbum è verbo transcripsi-
mus, acceptum ferre licebit.

De insitione, ex libro Iouiani Pontani
de hortis Hesperidum.

Cap. IX.

IAm reliqua insitio est, hominūmq; industria:
nunctu
Huc aduerte animum, & veterum cape dicta vi-
rorum.

Impri-